

REŠERŠNÁ ČINNOSŤ V KNIŽNICI

MGR. PETER JAHNÁTEK

The vast amount of information and its quick availability via internet is one of the reasons for the growing need for the effective search and orientation in electronic resources in relation to librarians, information specialists and researchers. The paper focuses on the theoretical and practical levels of the issue of research in the electronic environment, regarding the systematic search for information, the use of effective strategies and the achievement of better results in professional librarianship. In addition to searching for information and individual search strategies, the author addresses the importance and possibilities of using the search function available in the online catalogue of the Slovak National Library, which he considers an important source of information not only for librarians, but also for the general public.

Keywords: research activities, library and information services, electronic information resources, information seeking, Slovak National Library

peter.jahnatek@snk.sk
Slovenská národná knižnica
www.snk.sk

ÚVOD

Schopnosť efektívne vyhľadávať informácie je v súčasnosti veľmi dôležitá. Následkom neustále sa vyvíjajúcich technológií sú informácie veľmi ľahko dostupné prostredníctvom internetu. Bez ohľadu na to, či ide o študenta, používateľa knižnice, vedeckého pracovníka alebo len nadšenca, schopnosť nájsť relevantné a spoľahlivé informácie môže pomôcť pri tvorbe zoznamu odbornej literatúry. Vďaka **správnej metodike vyhľadávania informácií** ich dokážeme systematicky a efektívne vyhľadávať. Túto možnosť nám poskytuje štruktúrovaný rámec a postupnosť krokov vedúcich od počiatočnej otázky alebo problému k objaveniu relevantných informácií, ktoré nám pomáhajú vyriešiť daný problém alebo odpovedať na otázku.

Prostredníctvom tohto článku sa pokúsime poukázať na jednotlivé aspekty rešeršovania. V úvode zadefinujeme, čo znamená pojem rešerš, ďalej si predstavíme jednotlivé druhy rešerši až po praktické tipy na tvorbu kľúčových slov a využitie logických

operátorov v procese vyhľadávania. Okrem toho sa pozrieme aj na konkrétny nástroj, a to **Online katalóg Slovenskej národnej knižnice** a jeho využitie na efektívne vyhľadávanie informácií.

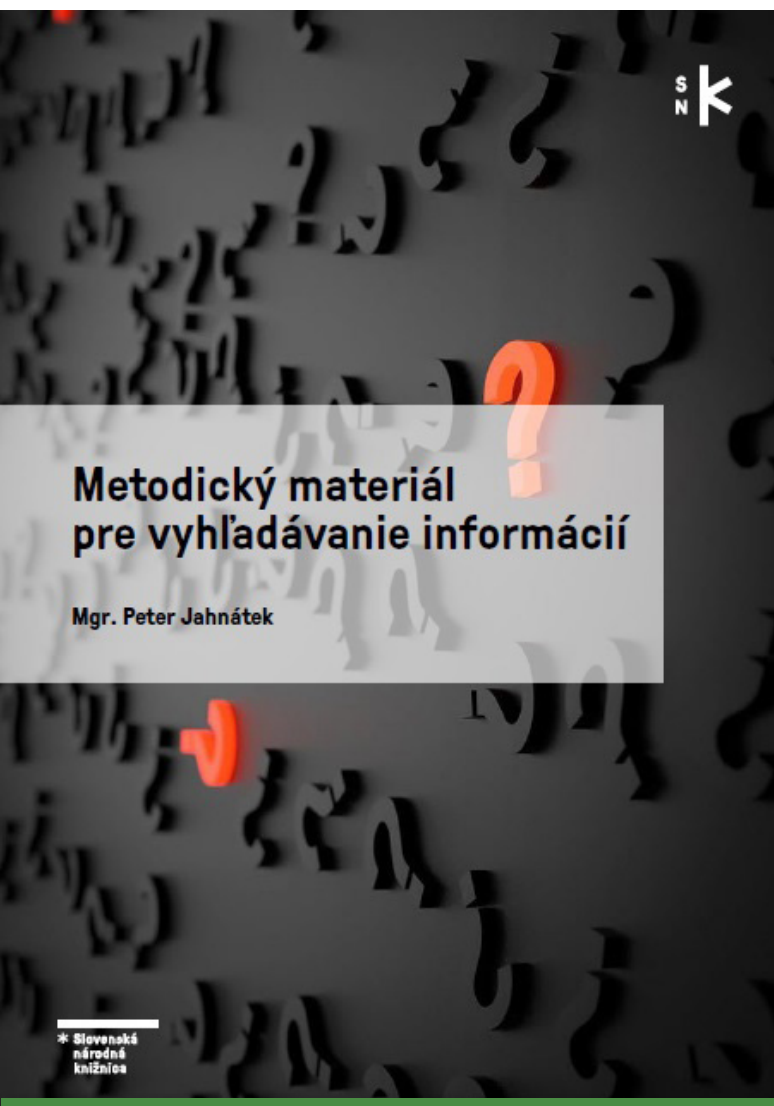
Slovenská národná knižnica v Martine (SNK) pripravila pre knihovníkov už druhé podujatie *Rešeršná činnosť v knižnici*. Workshop sa konal 16. 4. 2024 v sídelnej budove SNK v priestoroch informačno-vedeckého centra (IVC) a zúčastnilo sa ho 25 knihovníkov. SNK zároveň neformálne vzdeláva spoločnosť v danej problematike poskytovaním informačnej výchovy mladým ľuďom, seniorom, ale aj ostatným, ktorých táto téma zaujíma.

VYHĽADÁVANIE INFORMACIÍ

Prv než začneme vyhľadávať informácie (rešeršovať), je veľmi dôležité uvedomiť si, čo je rešerš. Slovo **rešerš** má pôvod vo francúzštine (rechercher) a v preklade znamená hľadanie, pátranie alebo výskum (Rechtořík 1983). Pôvod slova nám poskytuje náhľad do jeho významu a podstaty ako procesu systematického pátrania a zhromažďovania informácií. Rešerš tiež môžeme definovať ako výsledok informačného prieskumu. V modernejšom ponímaní ju považujeme za štruktúrované a interpretované informácie, ktoré slúžia na riešenie problémov používateľa (Katuščák, Matthaidesová a Nováková 1998).

Definícia rešerše zahŕňa niekoľko aspektov, ktoré podčiarkujú jej význam a účel v kontexte vyhľadávania informácií.

- 1) **Výsledok informačného prieskumu:** Rešerš je výsledkom systematického zhromažďovania a interpretácie informácií, ktoré slúžia na odstránenie existujúcich nedostatkov alebo anomálií v poznaniach používateľa a na riešenie jeho problému. Tento prístup zdôrazňuje dôležitosť rešerše ako nástroja na zlepšenie informačnej zdatnosti a efektívnejšieho rozhodovania.
- 2) **Štruktúrované a interpretované informácie:** Rešerš nie je len zoznamom dokumentov, ale skôr štruktúrovaným súhrnom informácií, ktoré sú vybrané a interpretované na základe potrieb a požiadaviek používateľa. Tento prístup k rešerši zdôrazňuje jej dynamický charakter a schopnosť prispôbiť sa konkrétnym situáciám a potrebám.
- 3) **Súpis dokumentov alebo informácií:** Rešerš môže byť vnímaná aj ako súpis záznamov dokumentov alebo ich častí (dokumentografická re-

šerš), alebo ako súhrn faktografických informácií (faktografická rešerš), ktoré sú vybrané na základe rôznych hľadísk, ako téma, časové obdobie, jazyk, druhy dokumentov a ďalšie.

4) **Rešeršná činnosť:** Okrem toho, že rešerš je výsledkom, je aj procesom. Rešeršná činnosť je komplexom metód a techník, ktoré sú používané pri vyhľadávaní informácií, ktoré zodpovedajú požiadavkám a potrebám používateľa. Tento pohľad zdôrazňuje aktívnu úlohu používateľa v procese vyhľadávania informácií a dôležitosť použitia vhodných nástrojov a techník na dosiahnutie úspešných výsledkov.

Z týchto aspektov vyplýva, že rešerš je kľúčovým atribútom v procese vyhľadávania informácií a má zásadný význam na efektívne rozhodovanie a riešenie problémov vo všetkých oblastiach vyhľadávacieho procesu.

SPÔSOBY A MODELY VYHĽADÁVANIA INFORMÁCIÍ

Pri vyhľadávaní informácií môžeme postupovať dvoma spôsobmi. Prvým je intuitívne vyhľadávanie a druhým je analytické vyhľadávanie alebo ich kombinácia. V prípade, ak si používateľ vyberie analytické vyhľadávanie, využíva analytické nástroje, ako booleové a proximitné operátory, pomocné znaky alebo zástupné symboly. Pri intuitívnom vyhľadávaní sa používateľ spolieha iba na svoju kreativitu bez využívania analytických nástrojov, to znamená, že pri tomto vyhľadávaní sa často využíva metóda tzv. browsingu, teda prezerania, listovania. Ide o metódu, pri ktorej používateľ prechádza dokumenty, čo mu

umožňuje vidieť ďalšie súvisiace dokumenty v širšom kontexte. Tento spôsob posudzuje relevanciu prezentovaných zdrojov, ktoré sú zámerne usporiadané tak, aby používateľa dovedli k požadovanému cieľu. Za intuitívne vyhľadávanie môžeme označiť tiež priame plnotextové prehliadanie neorganizovaných zdrojov v internetových prehliadačoch, ako napr. Google, Bing, ktoré majú relevantnú spätnú väzbu (Valjentová a Papík 2022).

Proces vyhľadávania informácií závisí od toho, ako sa pristupuje k zdrojom a informáciám. Tento proces sa delí na fyzický (zameraný na určenie miesta zdrojov a informácií) a intelektuálny (sústreďuje sa na myšlienkové procesy pri spracovaní a využívaní informácií, obsah zdrojov a informácií a ich reprezentáciu).

Podľa **Kuhltauovej modelu** ľudia hľadajú informácie rôzne v rôznych štádiách procesu vyhľadávania, pričom v každom štádiu sú určené pocity, myšlienky, aktivity a vhodné úlohy. Tieto štádia sú:

- začatie (iniciácia) – rozpoznanie informačnej potreby pri riešení problému,
- selekcia (identifikácia a výber problému),
- explorácia (hľadanie a štúdium informácií),
- formulácia ohniska (vyjadrenie problému),
- zhromaždenie pertinentných (subjektívne vhodných) informácií na ohraničenú tému,
- prezentácia (ukončenie hľadania a využitie informácií na riešenie úlohy) (Steinerová, Grešková a Ilavská 2010).

Existencia informačnej potreby je prvý krok, ktorý sa pred rešeršným procesom objavuje. Ide o zistenie, že používateľ má nedostatok informácií v nejakej oblasti. Používateľ tento problém môže vyriešiť sám a spoľahnúť sa na svoje schopnosti alebo využiť pomoc knižnice.

Štádium	Iniciácia	Výber	Objavovanie	Formulácia	Zhromažďovanie	Prezentácia
Pocity	Neistota	Optimizmus	Zmätok, frustrácia, pochybnosti	Jasnosť	Pocit kontroly, sebaistota	Úľava, spokojnosť alebo sklamanie
Myšlienky	Nejasné			Jasnejšie	Zvýšený záujem	Sústredené
Činnosti	Vyhľadávanie východiskových informácií		Vyhľadávanie relevantných informácií		Vyhľadávanie pertinentných informácií	
Vhodné úlohy	Rozpoznanie	Identifikácia, výskum	Identifikácia, výskum	Formulácia	Zber	Dokončenie

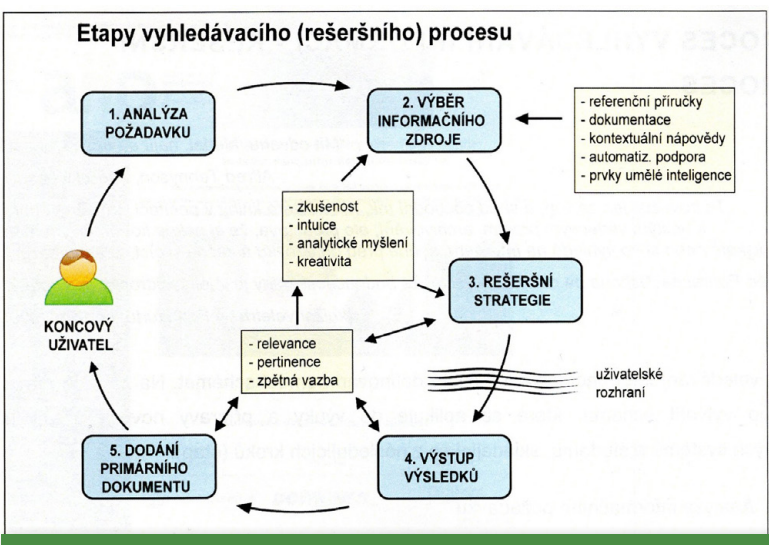
Model informačného prieskumového procesu podľa Kuhltauovej (Ingwersen a Järvelin 2005)

Proces vyhľadávania informácií podľa **Papíkovho modelu** (2011) zahŕňa tieto kroky:

- analýza informačnej požiadavky,
- výber informačných zdrojov,
- rešeršná stratégia,
- výstup výsledkov,
- dodanie primárneho dokumentu.

Analýza informačnej požiadavky

Pri vyhľadávaní informácií sa informačný špecialista najprv snaží pochopiť informačnú potrebu používa-

Vyhľadávací (rešeršný) proces (Papík 2011)

teľa. Proces vyhľadávania informácií by mal prebiehať rozhovorom, počas ktorého je potrebné zistiť, aké informácie používateľ potrebuje, v akom rozsahu a v akom časovom vymedzení a pod. Táto fáza je veľmi dôležitá pri vypracovaní rešerše, pretože pochopenie informačnej potreby vedie k vyhľadaniu relevantných výsledkov. Následne sa informačná potreba premieňa do informačnej požiadavky, ktorá sa potom rozdeľuje na niekoľko rešeršných oblastí. S týmito okruhmi otázok sa pracuje pri samotnom vyhľadávaní informácií.

Výber informačného zdroja

V druhom kroku sa rešeršér zameriava na vyberanie relevantných dokumentov a informačných zdrojov na základe rešeršných požiadaviek. Správny výber zdrojov veľmi ovplyvňuje relevanciu a rozsah vyhľadaných informácií pre používateľa. Predpoklad pre výber vhodných zdrojov nie je len o analytickom

myslení a skúsenostiach rešeršéra, ale do procesu vyhľadávania informácií vstupuje aj jeho kreativita a intuícia (Valjentová a Papík 2022).

Rešeršná stratégia

Ďalším krokom v procese vyhľadávania informácií je zvolenie rešeršnej stratégie. Najčastejšie sa využívajú tieto prieskumové stratégie pri vyhľadávaní:

Stavanie blokov (stavebné kamene)

Táto stratégia je založená na rozčlení problému na menšie požiadavky. Každá z požiadaviek sa následne vyhľadá samostatne a jednotlivé výsledky sa potom pospájajú do konečného celku.

Citačné reťazenie (rastúca perla)

Podstata spočíva v nájdení jedného vysoko relevantného zdroja, ktorý obsahuje odkazy na ďalšie dokumenty. V informačnom prieskume to znamená, že ak sa nájde jeden relevantný dokument, tak z tohto získaného dokumentu sa použijú získané kľúčové slová alebo predmetové heslá na ďalšie vyhľadávanie. Proces sa môže viackrát opakovať.

Postupné lámánie (osekávánie)

Táto stratégia sa používa, ak je nájdených príliš veľa dokumentov, ktoré je potrebné zúžiť. V tomto prípade sa môžu použiť užšie termíny, logický súčin, negácia alebo v databázach sa použijú filtre, ako časové vymedzenie, jazyk a typ dokumentu.

Priorita najšpecifickejšej fazety

Vyhľadávanie sa začína určením najužšieho kľúčového pojmu. Na základe výsledkov sa prieskum ďalej rozširuje na príbuzné kľúčové slová.

Priorita najnižšieho počtu odkazov

Prieskum sa začína pojmom, ktorý má najmenší počet odkazov a končí sa prvým prijateľným záznamom (Steinerová, Grešková a Ilavská 2010).

Výstup výsledku

Štvrtým krokom rešeršného procesu je výstup výsledkov. V tomto bode sa posudzuje relevantnosť dokumentov, ich úplnosť a presnosť. Ak je používateľ s výsledkom spokojný, tak sa pristúpi k poslednému kroku, ktorým je vypožičanie si dokumentov. Pokiaľ rešeršný výsledok nie je dostatočný, tak sa upraví rešeršná požiadavka alebo stratégia (Valjentová a Papík 2022).

Dodanie primárneho dokumentu

Hlavným záujmom používateľa pri vyhľadávaní informácií je získať primárne dokumenty. Primárny dokument používateľ získa buď samostatne, alebo s pomocou pracovníka knižnice (Papík 2011).

TYPY (DRUHY) REŠERŠÍ

S cieľom pomôcť knihovníkom vyznať sa v mori informácií a zjednodušiť im ich vyhľadávanie, prinášame zoznam rôznych typov rešerší, ako rešerše **podľa úplnosti, druhu dokumentov**, časového hľadiska a **typu zahrnutých informácií**. Tieto jednotlivé kritériá pomôžu ľahšie štrukturovať a organizovať proces vyhľadávania informácií, ako aj lepšie prispôsobiť proces vyhľadávania konkrétnym potrebám a požiadavkám používateľa. V nasledujúcej časti príspevku sa pokúsime rozdeliť rešerše podľa viacerých kritérií.

Rešerše podľa úplnosti

Toto kritérium sa zameriava na to, ako úplné sú informácie obsiahnuté v danej rešerši.

Úplná rešerš zahŕňa všetky dostupné informácie a záznamy na danú tému; zabezpečuje komplexný a detailný prehľad o danej problematike.

Výberová rešerš obsahuje iba vybrané materiály, ktoré boli zistené podľa určených vecných a formálnych kritérií. Tento typ rešerše je často efektívnejší v situáciách, keď je potrebné obmedziť množstvo informácií a zamerať sa len na tie najrelevantnejšie.

Orientačná rešerš sa zameriava iba na základné informácie k danej téme.

Rešerš podľa druhu dokumentov

Dané kritérium sa zameriava na rozmanitosť a typy dokumentov obsiahnutých v rešerši.

Komplexná rešerš zahŕňa záznamy všetkých druhov dokumentov od kníh a článkov po audiovizuálne materiály a online zdroje.

Jednodruhová rešerš pozostáva iba z jedného druhu dokumentu, čo umožňuje úzke zameranie sa na konkrétny typ informácií.

Viacdruhová rešerš obsahuje záznamy viacerých druhov dokumentov, čo poskytuje širšiu perspektívu na danú tému.

Rešerše podľa časového hľadiska

Toto kritérium sa týka časového rámca, v ktorom sú vyhľadávané informácie.

Jednorazová rešerš sa vypracuje len raz na určitú konkrétnu tému buď retrospektívne, alebo súčasne.

Priebežná rešerš predstavuje neustále sledovanie nových dokumentov na danú tému, pričom rešerš sa pravidelne aktualizuje o novú literatúru a informácie.

Rešerše podľa typu zahrnutých informácií

Toto kritérium sa zameriava na charakter informácií obsiahnutých v rešerši.

Dokumentografická rešerš obsahuje bibliografické záznamy dokumentov, čo umožňuje identifikáciu a lokalizáciu zdrojov.

Faktografická rešerš poskytuje súhrn faktografických informácií, ako sú štatistiky, tabuľky alebo zoznamy, ktoré sú relevantné pre danú tému (Katuščák, Matthaidesová a Nováková 1998).

Rešerše podľa spôsobu spracovania

Toto kritérium sa zameriava na metódy a techniky, ktoré sa používajú pri spracovaní rešerše.

Ručná rešerš – spracovanie rešerše manuálnym spôsobom a bez použitia výpočtovej techniky.

Strojová rešerš – automatizované vyhľadávanie informácií pomocou výpočtovej techniky a špecializovaných nástrojov.

Kombinovaná rešerš – kombinácia ručných a strojových metód spracovania rešerše, čo umožňuje efektívne využitie všetkých dostupných zdrojov.

Bibliografická a študijná rešerš – ďalšie špecifické formy spracovania rešerše, ktoré sa zameriavajú na konkrétne aspekty vyhľadávania a spracovania informácií (Mírková [bez dátumu]).

Jednotlivé druhy rešerší nám umožnia lepšie pochopiť rôzne aspekty a možnosti, ktoré vyhľadávanie informácií ponúka, a následne umožnia ich efektívne využitie pri riešení rôznych informačných potrieb a problémov našich používateľov v knižnici, ale aj samotných knihovníkov.

TVORBA KLÚČOVÝCH SLOV

Ďalšou dôležitou časťou pri vyhľadávaní informácií je tvorba kľúčových slov. **Kľúčové slová** predstavujú základný stavebný kameň pri vyjadrovaní obsahovej podstaty textu alebo dokumentu. Ich správne použitie nám umožňuje rýchlo sa zorientovať v obsahu

a identifikovať hlavnú tému bez potreby podrobnejšieho čítania. Okrem toho slúžia aj na efektívne vyhľadávanie relevantných dokumentov v databázach a archívoch. Pri tvorbe kľúčových slov je dôležité dodržiavať určité zásady a pravidlá, ktoré zabezpečujú ich presnú a účinnú charakterizáciu (Katuščák, Matthaidesová a Nováková 1998).

Kľúčové slová patria medzi najjednoduchší a najbežnejší typ dopytu. V prípade zadania požiadavky sa vyhľadávajú dokumenty, ktoré obsahujú dané slovo alebo slová (Laclavík a Šeleng 2012).

Za **vhodné kľúčové slová** považujeme:

- **podstatné mená** – základné názvy pojmov, ako napríklad „umenie“, „prírodoveda“, „marketing“, „vitamíny“ a i.;
- **ustálené slovné spojenia** – kombinácie prídavných a podstatných mien, napríklad „informačná gramotnosť“, „globálne otepľovanie“, „umelá inteligencia“ a pod.;
- **mená osôb** – patrí sem identifikácia ľudí, ako napríklad „Pavol Dobšinský“, „Mária Terézia“ a i.;
- **názvy miest, udalostí, atď.** – obsahujú geografické lokality, udalosti alebo sviatky, napríklad „Chočské vrchy“, „Orava“, „Vianoce“, „Veľká noc“ a pod.;
- **skratky** – zahŕňajú akronymy alebo skratky, ktoré sú zaužívané ako termíny, napríklad „SWOT“, „GDPR“, „AI“, „H2O“ a pod.

Kľúčové slová nezahŕňajú:

- **stop slová** – spojky, predložky, zámená a anglické členy, ktoré neposkytujú relevantnú informáciu;
- **príslovky** – opisujú spôsob alebo okolnosti, ale nemajú charakteristický význam;
- **príliš všeobecné slová** – necharakterizujú presne obsah dokumentu, ako napríklad „šport“, „škola“, „úloha“, „zákon“;
- **celé vety** – pri tvorbe kľúčových slov je potrebné sa vyhýbať prepisovaniu celých viet alebo výrazov (*Kľúčová slova* [bez dátumu]).

Dodržiavanie týchto pravidiel a zásad pri tvorbe kľúčových slov pomáha zabezpečiť ich presnú charakterizáciu a zvýšiť efektívnosť pri vyhľadávaní informácií. Používanie synonymických výrazov a správneho slovosledu taktiež prispieva k presnému vyjadreniu obsahu dokumentu.

VYHĽADÁVANIE PROSTREDNÍCTVOM BOOLEOVHO MODELU

Ide o najrozšírenejší model spracovávania údajov na základe súborov slov a termínov. Používateľ pri formulovaní požiadavky používa tzv. **logické operátory**, ktoré umožňujú kombináciu kľúčových slov – najčastejšie sa používajú AND, OR a NOT (Steinerová, Grešková a Ilavská 2010). Výhodou modelu je jeho jednoduchosť a jasná formálna reprezentácia dokumentov. Nevýhodou Booleovho modelu vyhľadávania je, že nie vždy nájde úplne relevantné dokumenty (Laclavík a Šeleng 2012).

NAJČASTEJŠIE LOGICKÉ OPERÁTORY

AND („a“) – predstavuje logický súčin. Použitím tohto operátora sa vyhľadávajú dokumenty, ktoré obsahujú všetky použité termíny. Tento operátor tak zužuje rešeršnú požiadavku. Napríklad, ak používateľ zadá požiadavku „digitálne knižnice AND archivovanie“, vyhľadávací systém nájde iba dokumenty, ktoré obsahujú oba tieto termíny.

Príklad: digitálne knižnice AND archivovanie

OR („alebo“) – reprezentuje logický súčet. V tomto prípade záznamy musia obsahovať jedno alebo druhé kľúčové slovo, prípadne obidve. Operátor OR tak rozširuje výsledok vyhľadávania. Napríklad požiadavka „digitálne knižnice OR informačné repozitáre“ vyhľadá dokumenty, ktoré obsahujú aspoň jeden z týchto termínov.

Príklad: digitálne knižnice OR informačné repozitáre

NOT („nie“) – predstavuje logickú negáciu. Tento operátor vylučuje slová uvedené za ním, čím sa zužuje výsledok vyhľadávania. Napríklad požiadavka „digitálne knižnice NOT autorské právo“ by vyhľadala dokumenty obsahujúce termín „digitálne knižnice“, ale vylúčila by tie, ktoré obsahujú termín „autorské právo“.

Príklad: digitálne knižnice NOT autorské právo

Okrem logických operátorov môžu byť použité pri vyhľadávaní aj zástupné znaky, ako **hviezdička** (*), ktorá umožňuje nahradiť ľubovoľný počet znakov, a **otáznik** (?), ktorý nahrádza jeden znak v slove. Úvodzovky („“) sa používajú na vyhľadávanie fráz, v ktorých všetky slová sa musia vyskytovať (zhodovať) v presnom poradí. Týmto spôsobom sa zabezpečuje presnejšie a cielené vyhľadávanie relevantných dokumentov (Steinerová, Grešková a Ilavská 2010).

VYHĽADÁVANIE V PRAXI

Rešeršné služby majú veľkú hodnotu pre širokú škálu používateľov vrátane študentov, výskumníkov, akademikov a odborníkov z rôznych oblastí. Jedným z kľúčových aspektov kvalitnej rešeršnej služby je schopnosť rešeršného pracovníka efektívne komunikovať s používateľom a pochopiť jeho potrebu. Pri tejto spolupráci je však dôležité, aby používateľ poznal obsah témy. Rešeršér tak bude vedieť správne vybrať vhodné databázy pre vyhľadávanie témy, ktoré majú prístup k aktuálnym a kvalitným informačným zdrojom, a zároveň by mal byť schopný efektívne pracovať s modernými technológiami a vyhľadávacími nástrojmi (*ChatGPT* ©2024).

Slovenská národná knižnica v Martine poskytuje rešeršné služby širokej verejnosti nielen pri osobnej návšteve, keď sa rešerš vypracuje v spolupráci s knihovníkom na počkanie, ale aj zaslaním požiadavky telefonicky, e-mailom alebo prostredníctvom online formulára, ktorý je najpoužívanejšou formou zadávania požiadavky na rešerš.

Prvým krokom pred vypracovaním rešerše je používateľom vyplnená objednávka na vypracovanie rešerše. Objednávka by mala obsahovať údaje, ako 1. **Meno a priezvisko**; 2. **Škola alebo pracovisko** – s cieľom rozlíšiť, či ide o vedeckého pracovníka, študenta alebo bežného používateľa; 3. **Názov rešerše**; 4. **Kľúčové slová** – bližšie konkretizujú a špecifikujú tému. V prípade, ak používateľ označí pri vyplňaní dotazníka aj iný jazyk ako slovenčinu, tak by mal napísať termíny

(kľúčové slová) v jazyku, v ktorom má byť rešerš vypracovaná, pretože knihovník nemusí vedieť, aké odborné termíny sa používajú v danej oblasti; 5. **Cieľ rešerše** – na zistenie, či ide o seminárnu, diplomovú, rigoróznu prácu atď. Podľa tohto kritéria sa zvolí rozsah dokumentov zahrnutých do rešerše; 6. **Časové vymedzenie** – dôležitý údaj, pretože určuje, aké staré dokumenty sa môžu zahrnúť do rešerše; 7. **Druhy dokumentov** – či používateľ má záujem o knihy, články alebo recenzie; 8. **Jazykové vymedzenie** (Halienová 2009).

ONLINE KATALÓG SLOVENSKEJ NÁRODNEJ KNIŽNICE

Online katalóg Slovenskej národnej knižnice je známy pod skratkou OPAC (Online Public Access Catalog) a využíva sa na vyhľadávanie rôznych druhov dokumentov a zdrojov informácií. Taktiež obsahuje záznamy o dokumentoch, ktoré sa nachádzajú vo fonde knižnice, a umožňuje prístup k nim. Medzi tieto dokumenty patria knihy, noviny, časopisy, pohľadnice a ďalšie. Okrem toho poskytuje informácie o možnostiach ich získania, či už prostredníctvom absenčnej alebo prezenčnej výpožičky, alebo o niektorých dokumentoch v digitálnej podobe. Vyhľadávanie v online katalógu SNK ([videonávod](#)) je možné vo viacerých častiach vrátane *Katalógu kníh*, *Katalógu článkov* a *Katalógu Literárneho archívu SNK*. Používateľ má na výber viacero typov vyhľadávania, napríklad jednoduchého, rozšíreného alebo expertného.

Jednoduché vyhľadávanie

Jednoduché vyhľadávanie umožňuje vyhľadávanie podľa názvu dokumentu, mena autora, ISBN, ISSN, MDT, jazyka dokumentu alebo kľúčových slov. Logické (booleové) operátory AND, OR a NOT umožňujú kombinovať jednotlivé kľúčové slová, čo zvyšuje flexibilitu vyhľadávania. Okrem toho sa môžu použiť aj zástupné znaky, ako hviezdička (*), otáznik (?) alebo úvodzovky („“), na vyhľadávanie fráz.

* Slovenská národná knižnica

Online katalóg

Slovenský Video návod

Prihlásenie Rešerš Registre/Autority História vyhľadávania Katalóg článkov Katalóg Literárneho archívu SNK

Spýtajte sa knižnice Žiadamka MVS Pomoc Nové vyhľadávanie

Vyhľadať Hľadať

Rozšírené vyhľadávanie

Jednoduché vyhľadávanie (online katalóg SNK)

Príklady vyhľadávania

Hľadám dielo od **Milana Rúfusa – Sobotné večery**

 [Rozšírené vyhľadávanie](#)

(Online katalóg SNK)

Potrebujem knihy na tému **kardiológia**

 [Rozšírené vyhľadávanie](#)

(Online katalóg SNK)

Názov bakalárskej práce je **Inkluzívne vzdelávanie v súčasnosti**

 [Rozšírené vyhľadávanie](#)

(Online katalóg SNK)

Vyhľadávané záznamy je možné spresniť pomocou rôznych filtrov, napríklad autor, typ zdroja, rok vydania, jazyk atď.

Autor

- [Slonová, Viera, 1966-](#) (6)
- [Kožárová, Jana, 1987-](#) (5)
- [Križo, Viktor, 1984-](#) (5)
- [Krnáčová, Zuzana, 1977-](#) (5)
- [Vančíková, Katarína, 1976-](#) (5)

[Viac ...](#)

Formát

- [eKnihá](#) (15)

Rok vydania

Dátum od :

Dátum do :

Záner

- [Monographs](#) (39)
- [monografie](#) (39)
- [CD-ROM](#) (20)
- [príručky](#) (20)
- [Handbooks, manuals, etc](#) (19)

[Viac ...](#)

Jazyk

- [Slovenský](#) (123)
- [Český](#) (9)
- [Anglický](#) (8)
- [Maďarský](#) (2)
- [Poľský](#) (2)

[Viac ...](#)

Trieda exemplára

- [Obmedzene \(Simplikát\)](#) (126)
- [Vypožičateľné](#) (103)
- [Prezenčne \(Knihy\)](#) (39)
- [Spracovanie](#) (9)
- [Prezenčne \(Elek. dok.\)](#) (4)

[Viac ...](#)

Spresnenie vyhľadávania (Online katalóg SNK)

Ak chceme nájsť dokument podľa ISBN, musíme ho napísať bez pomlčiek a medzier, napríklad 9788022328487.

 [Rozšírené vyhľadávanie](#)

Vyhľadávanie podľa ISBN (Online katalóg SNK)

Pri vyhľadávaní periodík (noviny, časopisy) napíšeme číslo ISSN, napríklad 1335-9444.

 [Rozšírené vyhľadávanie](#)

Vyhľadávanie podľa ISSN (Online katalóg SNK)

Vyhľadávanie prostredníctvom MDT: Slovenská ilustrovaná literatúra pre dospelých ((mdt:821.162.4 OR mdt:885.4) AND NOT (fd:db OR s:db)) AND a:ill ((mdt:821.162.4 OR mdt:885.4) AND NOT (fd:db OR s:db OR diet* OR detsk* OR deti* OR rozpráv*)) AND a:ill

Odkaz na MDT Online: <https://sk.udc-hub.com/sk/login.php>.

Rozšírené vyhľadávanie

Rozšírené vyhľadávanie umožňuje ešte podrobnejšiu špecifikáciu vyhľadávania pomocou rôznych filtrov, ako autor, typ zdroja, rok vydania, jazyk a ďalšie. Používateľ si môže zvoliť druh vyhľadávania, operátory a ďalšie filtre podľa svojich preferencií. Po nastavení podmienok vyhľadávania a zadaní kľúčových slov do vyhľadávacieho poľa môže prezerať výsledky a nájsť požadované dokumenty.

Registre/Autority [História vyhľadávania](#) [Katalóg článkov](#)

[Pomoc](#) [Nové vyhľadávanie](#)

 [Rozšírené vyhľadávanie](#)

Rozšírené vyhľadávanie (Online katalóg SNK)

Pred vyhľadávaním je potrebné zvoliť kritériá rozšíreného vyhľadávania:

- druh vyhľadávania;
- výber operátorov;
- ďalšie filtre.

1. Druh vyhľadávania

Najprv si zvolíme, aký druh vyhľadávania potrebujeme. Môžeme vyhľadávať vo všetkých poliach podľa autora, názvu, predmetového hesla, ISBN, ISSN, vydavateľa, MDT, signatúry, edície, formálneho deskriptora, jazyka originálu alebo jazyka dokumentu.

Zadajte hľadaný výraz.

Všade obsahuje tieto slová:

Všade obsahuje nasledovnú frázu:

Autor obsahuje aspoň jedno zo slov:

Názov neobsahuje tieto slová:

Predmetové heslo

ISBN

ISSN

Vydavateľ

mdt

Signatúra

Edícia

Formálny deskriptor

Jazyk originálu

Jazyk dokumentu

Hľadať Vymaž

ďalšie filtre

Lokácia

Martin-(1-0SNK) Slov.nár.kniž.

Martin-(1-4SNK) Oddelenie seriálov

Martin-(1-6SNK) Historické kniž. fondy

Martin-(2SNK) Slov.nár.kniž.-Multimed. št

Martin-(3SNK) Slov.nár.kniž.-Univerzálna

Typ zdroja

Druh vyhľadávania (Online katalóg SNK)

2. Výber operátorov

Zadajte hľadaný výraz.

Všade obsahuje tieto slová:

Všade obsahuje nasledovnú frázu:

Všade obsahuje aspoň jedno zo slov:

Všade neobsahuje tieto slová:

Hľadať Vymaž

ďalšie filtre

Lokácia

Martin-(1-0SNK) Slov.nár.kniž.

Martin-(1-4SNK) Oddelenie seriálov

Martin-(1-6SNK) Historické kniž. fondy

Martin-(2SNK) Slov.nár.kniž.-Multimed. št

Martin-(3SNK) Slov.nár.kniž.-Univerzálna

Typ zdroja

Výber operátorov (Online katalóg SNK)

Booleové operátory sú vyjadrené slovne:

- Obsahuje tieto slová: nahrádza operátor AND
- Obsahuje aspoň jedno zo slov: nahrádza operátor OR
- Neobsahuje tieto slová: nahrádza operátor NOT
- Obsahuje nasledovnú frázu: nahrádza úvodzovky „“.

3. Ďalšie filtre

Po vybratí podmienok vyhľadávania, napríklad podľa uvedených kritérií, môžeme naše vyhľadávanie ešte špecifikovať ďalšími filtrami, ako jazyk, lokácia, miesto vydania a i.

Online katalóg SNK poskytuje používateľom možnosť rýchleho a efektívneho vyhľadávania dokumentov v rozsiahlom fonde Slovenskej národnej knižnice.

ďalšie filtre

Jazyk

0

Abkhaz

Afrikaans

Albánsky

Lokácia

Martin-(1-0SNK) Slov.nár.kniž.

Martin-(1-4SNK) Oddelenie seriálov

Martin-(1-6SNK) Historické kniž. fondy

Martin-(2SNK) Slov.nár.kniž.-Multimed. št

Martin-(3SNK) Slov.nár.kniž.-Univerzálna

Miesto vydania

Afganistan

Albánsko

Aljaška

Alžírsko

Americká Samoa

Typ zdroja

Adresár knižnic

Dokument s prílohou

Monografia

Podmnožina

Zbierka

Dátum 1

0215

0216

0217

0218

0219

Dátum 2

0121

0122

0123

0124

0125

Ďalšie filtre na zúženie vyhľadávania (Online katalóg SNK)

ZÁVER

Workshop *Rešeršná činnosť v knižnici*, ktorý organizovalo oddelenie pre výpožičné a referenčné služby v priestoroch Slovenskej národnej knižnice, bol veľmi zaujímavý pre všetkých zúčastnených knihovníkov, čoho dôkazom sú aj pozitívne reakcie.

„Workshop bol pre nás prínosný, získali sme prehľad a potrebné poznatky, ktoré budeme využívať pri našej práci.“

„Workshop hodnotím pozitívne. Informácie, ktoré boli poskytnuté, považujem za užitočné.“

„Veľmi prínosný workshop, užitočné informácie. Pre mňa osobne najmä operátory a formálne deskriptory, pomocou ktorých je možné efektívnejšie vyhľadávanie v katalógoch. Ušetrí to čas a zvyšuje to pravdepodobnosť nájdenia kvalitných zdrojov.“

Pozitívne ohlasy motivovali autorov workshopu pokračovať v ďalšom neformálnom vzdelávaní knihovníkov v tejto problematike, a to najmä prostredníctvom workshopov, podujatí, ale aj vydaním metodického materiálu na vyhľadávanie informácií. Metodika vyhľadávania informácií je neoceniteľným nástrojom pre každého, kto sa snaží získať relevantné a spoľahlivé informácie. Je preto veľmi dôležité porozumieť jednotlivým častiam správneho rešeršovania a vedieť ich efektívne aplikovať pri vyhľadávaní informácií. Pri samotnom rešeršovaní je pre používateľov veľmi dôležité a výhodné používať online katalóg Slovenskej národnej knižnice. Prostredníctvom tohto nástroja majú používatelia jednoduchý prístup k rozsiahlemu fondu knižničných dokumentov, čo im umožňuje rýchle a efektívne vyhľadávanie infor-

mácií v knihách, článkoch a iných druhoch dokumentov.

Digitálna knižnica SNK (dikda.snk.sk) a online katalóg poskytujú používateľom širokú paletu možností vyhľadávania a filtrovania, čo zvyšuje presnosť a relevantnosť výsledkov. V modernom informačnom prostredí plnia vyhľadávacie nástroje významnú úlohu rýchleho prístupu k informáciám. Vzhľadom na

viaceré dostupné možnosti pri vyhľadávaní potrebných informácií a dokumentov sa Slovenská národná knižnica snaží povzbudiť nielen jej používateľov, ale aj knihovníkov práve na využívanie jej online katalógu a digitálnej knižnice. Týmto spôsobom sa Slovenská národná knižnica prispôsobuje potrebám používateľov a výskumníkov a zároveň im poskytuje efektívne nástroje na prácu s knižničnými zdrojmi.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

HALIENOVÁ, Zuzana. 2009. *Rešeršujeme pohodlne a bez problémov. Ikaros. Online. roč. 13, č. 4. Dostupné na: <http://ikaros.cz/node/13084>. [zobrazené 2024-05-29].*

ChatGPT. ©2024. OpenAI. Online. Dostupné na: <https://openai.com/>. [zobrazené 2023-05-05].

INGWERSEN, Peter a JÄRVELIN. 2005. *The Turn: Integration of Information Seeking and Retrieval in Context*. Springer Dordrecht.

JAHNÁTEK, Peter. *Rešeršná činnosť v knižnici*. Slovenská národná knižnica, Odbor k-Služby; Oddelenie pre výpožičné a referenčné služby. Martin, 2024. 17 s.

KATUŠČÁK, Dušan; Marta MATTHAEIDESOVÁ a Marta NOVÁKOVÁ. 1998. *Informačná výchova: terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

Kľúčová slova. [bez dátumu]. Kurz práce s informaciami. Online. Dostupné na: <https://kisk.phil.muni.cz/media/3089574/kisk.phil.muni.cz/kpi/temata/definovani-tematu/klicova-slova.html>. [zobrazené 2023-05-05].

LACLAVÍK, Michal a Martin ŠELENG. 2012. *Vyhľadávanie informácií*. Bratislava: Slovenská technická univerzita.

MÍRKOVÁ, Miluše. [bez dátumu]. *Bibliografická a rešeršná činnosť*. SlidePlayer. Online. Dostupné na: <https://slideplayer.cz/slide/1911211/>. [zobrazené 2023-05-05].

Online katalóg. Online. Dostupné na: <https://chamo.kis3g.sk/search/query?theme=snk>. [zobrazené 2023-05-05].

PAPÍK, Richard. 2011. *Strategie vyhľadávání informací a elektronické informační zdroje*. Praha: Velryba.

RECHTOŘÍK, Jaroslav. 1983. *Jak zpracovat rešerši: Metodický list č. 33/83*. Brno: Státní vědecká knihovna.

STEINEROVÁ, Jela; Mirka GREŠKOVÁ a Jana ILAVSKÁ. 2010. *Informačné stratégie v elektronickom prostredí*. Bratislava: Univerzita Komenského.

VALJENTOVÁ, Lucie a Richard PAPÍK. 2022. Selekční jazyky a klasifikace využitelné v rešeršních procesech. In: *Kompendium knihovnictví 1*. Online. Ostrava: FINIDR, s. 181 – 223. Dostupné na: <https://www.msvk.cz/data/filemanager/source/dokumenty/Kompendium%20knihovnictvi%201.pdf>. [zobrazené 2023-05-05].